

Пятков В.Т., Рудий Р.М., Петрів О.С., Магмет Т.М.

ПОЛІПШЕННЯ ТОЧНОСТІ ПРИЦІЛЮВАННЯ
В ЧОТИРИСЕКУНДНИХ СЕРІЯХ ШВИДКІСНОЇ СТРІЛЬБИ З ПІСТОЛЕТУ
НА ДВАДЦЯТЬ П'ЯТЬ МЕТРІВ ПО П'ЯТИ МІШЕНЯХ, ЩО З'ЯВЛЯЮТЬСЯ
Львівський державний університет фізичної культури

АНОТАЦІЇ

В роботі розв'язано проблему точного прицілювання у швидкісній стрільбі з пістолету на двадцять п'ять метрів по п'яти мішенях, що з'являються у чотирисекундних серіях. Питання вирішені за допомогою інтерактивної моделі *RFPUA*. Призначено для науково-методичного забезпечення підготовки стрільців у олімпійській вправі *RFP*.

Ключові слова: спорт, пістолет, прицілювання стрільба, темп, ритм, закономірність, структура, модель

В работе решено проблему точного прицеливания в скоростной стрельбе из пистолета на двадцать пять метров по пяти мишеням, которые появляются, в четырехсекундных сериях. Вопросы решены с использованием интерактивной модели *RFPUA*. Предназначено для научно-методического обеспечения подготовки стрелков в олимпийском упражнении *RFP*.

Ключевые слова: спорт, пистолет, прицеливание, стрельба, темп, ритм, закономерность, структура, модель

In work the problem of the exact aiming is decided in the speed firing a pistol on twenty five meters on five targets which appear, in series on four seconds. Questions are decided with the use of interactive model of *RFPUA*. It is intended for the scientific and methodical providing of preparation of shooters in Olympic exercise of *RFP*.

Keywords: sport, pistol, aiming, firing, rate, rhythm, conformity to law, structure, model

Проблема. Час стрільби з пістолету на двадцять п'ять метрів по п'яти мішенях, що з'являються у чотирисекундних серіях обмежено правилами змагань у 4+0,2 сек. Чотирисекундні серії мають найбільш важливе значення в олімпійській вправі МП-8 у зв'язку з тим, що саме у них спостерігаються значні збитки результату із-за недостатньої точності прицілювання у п'яту мішень. З урахуванням того, що у фінальній частині змагань виконують ще 4 чотирисекундні серії, *проблема* покращання точності прицілювання у п'яту мішень набуває *актуального* значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Покращання точності прицілювання з пістолету на двадцять п'ять метрів по п'яти мішенях, що з'являються, є актуальною проблемою оптимізації техніко-тактичних дій спортсмена [1-3], особливо у чотирисекундних серіях. Для розв'язання аналогічних проблем у стрілецькому спорті створено інтерактивні моделі реєстрації просторово-часових параметрів виконання олімпійських вправ [4-9], але у зв'язку із змінами правил змагань, деякі моделі потребують модернізації.

Мета роботи – з'ясування модельних темпоритмових характеристик п'ятого пострілу в чотирисекундних серіях швидкісної стрільби з пістолету на двадцять п'ять метрів по п'яти мішенях, що з'являються

Методика. Нами удосконалено інтерактивну модель швидкісної стрільби з пістолету *RFPUA* відповідно нових правил змагань [4-9]. Дослідження проведено у Відділі науково-методичного забезпечення підготовки спортсменів Науково-дослідного інституту Львівського державного університету фізичної культури та на навчально-спортивній базі літніх видів спорту Міністерства оборони України з листопада 2007 р. по травень 2009 р. Досліджені темпоритмові характеристики стрільби майстрів спорту міжнародного класу, спортсменів стартового складу Збірної команди України з кульової стрільби, переможців офіційних міжнародних змагань.

Основні результати. Точність прицілювання є основним критерієм ефективності техніко-тактичних дій стрільця.

Для визначення наявності, або відсутності взаємозв'язку між часом виконання пострілу і точністю прицілювання, нами за допомогою системи *RFPUA* зафіксовано часові характеристики з синхронною реєстрацією вертикальних і горизонтальних відхилень пробоїн від центру мішені в чотирисекундних серіях швидкісної стрільби по п'яти мішенях, що з'являються, *табл. 1.*

Таблиця 1

Просторово-часові параметри швидкісної стрільби з пістолету на 25 м

($n=75$; $p<0,001$)

№	ЧАС ВИКОНАННЯ ПОСТРІЛІВ, сек.									ПРОСТОРОВІ ПАРАМЕТРИ ТОЧНОСТІ, tp									
	1	2	3	4	5	серії	$\Sigma 2$	$\Sigma 3$	$\Sigma 4$	H1	H2	H3	H4	H5	V1	V2	V3	V4	V5
1	1,15	0,82	0,65	0,66	0,61	3,89	1,97	2,62	3,28	1,1	-2,6	2,6	0,5	6,9	2,1	1,1	2,1	1,1	4,5
2	1,22	0,79	0,61	0,74	0,69	4,05	2,01	2,62	3,36	1,1	0,0	0,0	1,6	1,6	-1,1	2,6	1,6	1,6	2,7
3	1,27	0,79	0,72	0,70	0,69	4,17	2,06	2,78	3,48	0,0	5,3	2,6	-0,5	2,2	3,2	1,6	2,1	2,1	0,0
4	1,19	0,69	0,69	0,68	0,63	3,88	1,88	2,57	3,25	2,1	-2,1	3,2	4,8	5,8	3,2	1,6	2,1	2,6	3,6
5	1,01	0,71	0,67	0,75	0,69	3,83	1,72	2,39	3,14	1,6	1,6	-1,6	2,6	1,1	0,0	1,6	0,0	-1,6	0,5
6	1,10	0,74	0,75	0,69	0,70	3,98	1,84	2,59	3,28	-2,6	0,5	3,2	-0,5	1,1	1,6	3,7	3,2	3,2	1,5
7	1,02	0,67	0,70	0,66	0,67	3,72	1,69	2,39	3,05	-2,6	5,3	5,8	-2,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
8	0,89	0,72	0,68	0,67	0,68	3,64	1,61	2,29	2,96	-1,1	-1,1	-2,1	2,1	3,2	2,1	1,6	1,6	1,6	1,1
9	1,13	0,72	0,70	0,70	0,69	3,94	1,85	2,55	3,25	2,6	2,1	-1,1	2,1	0,5	0,5	2,6	2,6	2,6	0,5
10	1,10	0,70	0,69	0,71	0,71	3,91	1,80	2,49	3,20	2,1	-0,5	-4,2	4,2	0,5	-0,5	1,1	1,6	1,6	0,0

Продовження табл. 1

№	1	2	3	4	5	сепії	$\Sigma 2$	$\Sigma 3$	$\Sigma 4$	H1	H2	H3	H4	H5	V1	V2	V3	V4	V5
11	1,19	0,72	0,70	0,69	0,64	3,94	1,91	2,61	3,30	-1,1	-2,1	3,2	-2,6	3,1	3,7	3,7	1,1	1,1	5,0
12	1,00	0,71	0,68	0,71	0,67	3,77	1,71	2,39	3,10	-0,5	1,6	-3,2	-0,5	2,5	1,6	1,6	1,1	0,5	3,0
13	1,08	0,72	0,73	0,75	0,67	3,95	1,80	2,53	3,28	0,0	1,1	0,5	1,6	4,2	2,1	2,6	0,5	2,6	2,6
14	1,09	0,63	0,70	0,72	0,67	3,81	1,72	2,42	3,14	1,1	0,5	3,7	1,6	1,1	0,0	2,1	2,1	1,1	1,5
15	1,06	0,70	0,69	0,70	0,69	3,84	1,76	2,45	3,15	-1,1	0,0	1,1	-4,8	0,5	3,2	2,1	3,2	2,1	1,1
<i>M</i>	1,10	0,72	0,69	0,70	0,67	3,89	1,82	2,51	3,21	0,18	0,64	0,91	0,67	2,36	1,52	2,05	1,73	1,55	1,91
<i>Max</i>	1,27	0,82	0,75	0,75	0,71	4,17	2,06	2,78	3,48	2,60	5,30	5,80	4,80	6,90	3,70	3,70	3,20	3,20	5,00
<i>Min</i>	0,89	0,63	0,61	0,66	0,61	3,64	1,61	2,29	2,96	-2,60	-2,60	-4,20	-4,80	0,50	-1,10	1,10	0,00	-1,60	0,00
δ	0,10	0,05	0,03	0,03	0,03	0,13	0,13	0,13	0,13	1,66	2,37	2,89	2,57	1,97	1,49	0,85	0,90	1,15	1,58
<i>m</i>	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	0,03	0,03	0,03	0,03	0,43	0,61	0,75	0,66	0,51	0,38	0,22	0,23	0,30	0,41
<i>t</i>	43,58	57,87	81,40	93,42	95	115	55,42	77,1	96,07	0,42	1,05	1,22	1,01	4,63	3,95	9,34	7,44	5,23	4,68
<i>r</i>					x									-0,864					-0,836

Примітка: *tr* – твіп; $\Sigma 2$ – сума часу виконання двох (1+2) пострілів; $\Sigma 3$ – сума часу виконання трьох (1+2+3) пострілів; $\Sigma 4$ – сума часу виконання чотирьох (1+2+3+4) пострілів; H1 – горизонтальне відхилення від центру мішені; V1 – вертикальне відхилення від центру мішені; *M* – середня величина; *Max* – максимальна величина; *Min* – мінімальна величина; δ – стандартне відхилення; *m* – середня квадратична помилка; *t* – критерій Стьюдента; *r* – коефіцієнт кореляції

Як видно з таблиці 1, середній час 5-го пострілу дорівнює 0,72 сек. У такому (середньому) темпі стрільби зареєстровано просторові параметри точності прицілювання у п'яту мішень: середня величина вертикальних відхилень

від центру мішені в $S=2,3$ *tp*; середня величина горизонтальних відхилень від центру мішені e $S=2,2$ *tp*.

Таким чином, нами визначено: часова характеристика середнього темпу стрільби по п'ятій мішені в олімпійській вправі МП-8 дорівнює 0,72 сек. Часовий інтервал виконання п'ятого пострілу у швидкісній стрільбі з пістолету на 25 м по п'яти мішенях, що з'являються, становить 0,61-0,84 сек. Відповідно, менші показники належать до категорії прискореного темпу стрільби, а більші параметри характеризують сповільнений темп виконання п'ятого пострілу.

Нами визначено зв'язок між двома ознаками (темпом стрільби і точністю прицілювання) і встановлено характер залежності (пряма чи обернена) та кількісно викладено достовірність зв'язку.

Для визначення ступеню ймовірності P знайдено середню похибку m коефіцієнту кореляції. Для малого числа випадків ($n < 100$)

$$m = \pm \sqrt{\frac{1-r^2}{n-2}} = \pm \sqrt{\frac{1-0,699}{13}} = \pm \sqrt{0,023} = \pm 0,152$$

Критерій Стьюдента дорівнює

$$t = \frac{r}{m_r} = \frac{-0,836}{0,152} = -5,512$$

Визначено достовірність P по таблиці t при $n' = n - 2$.

Тобто $n' = 15 - 2 = 13$.

З таблиці t знаходимо, що при $t = -5,512$, $n' = 13$, $P < 0,001$.

Отже, між часом виконання п'ятого пострілу в оптимальному темпі і точністю прицілювання існує статистично достовірний обернений зв'язок.

За допомогою таблиць проміжних розрахунків, *табл. В 3-В 7*, нами з'ясовано часові характеристики сповільненого та прискореного темпу

стрілби по п'ятій мішені у швидкісній стрільбі з пістолету на 25 м. і розкрито точність прицілювання у відповідному темпі стрільби, *табл. 2*.

Таблиця 2

Часові характеристики п'ятого пострілу і точність прицілювання у відповідному темпі стрільби ($n=33$; $p<0,001$)

Т Е М П	П А Р А М Е Т Р И								
	Часові, <i>сек.</i>			Прицілювання V, <i>tp</i>			Прицілювання H, <i>tp</i>		
	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>Min</i>
ОПТИМАЛЬНИЙ	0,71	0,67	0,61	6,9	2,2	0,5	4,2	1,8	0,5
СЕРЕДНІЙ	0,72	0,72	0,72	2,1	2,6	3,2	4,2	2,5	1,1
СПОВІЛЬНЕНИЙ	0,84	0,76	0,73	4,8	2,3	0,0	5,3	2,5	0,0

Примітка: V – вертикальне відхилення від центру мішені; *tp* – твіп;

H – горизонтальне відхилення від центру мішені; *M* – середнє значення; *Max* – максимум; *Min* – мінімум; *r* – коефіцієнт кореляції

Як видно з табл. 2, оптимальні параметри точності прицілювання у п'яту мішень під час швидкісної стрільби з пістолету розкрито у часових межах від 0,61 до 0,71 сек. Одержані дані статистично достовірні: $p<0,001$, що характеризує високий ступінь ймовірності. З'ясовано взаємозв'язок між часом виконання п'ятого пострілу і точністю прицілювання у п'яту мішень: кореляція темпу стрільби (*по Пірсону*) і точністю прицілювання по горизонталі у п'яту мішень становить -0,836. Це характеризує сильний обернений кореляційний зв'язок ($0,66 \leq |r| \leq 1,0$).

Просторово-часові параметри стрільби у п'яту мішень представлено на *рис. 1*.

На *рис. 1* видно, що найменші відхилення влучень від центру мішені ($H=1,8$ *tp* і $V=2,2$ *tp*) містяться у діапазоні 0,61-0,71 сек.

Дискусія. Нами визначено, що темп виконання чотирьох секундних серій у діапазоні (3,52-4,22 сек.) свідчить про наявність ризику парадоксального пострілу і нульової оцінки у п'ятій мішені. Це характеризує необхідність зменшення ризику шляхом відносного збільшення часу виконання п'ятого пострілу.

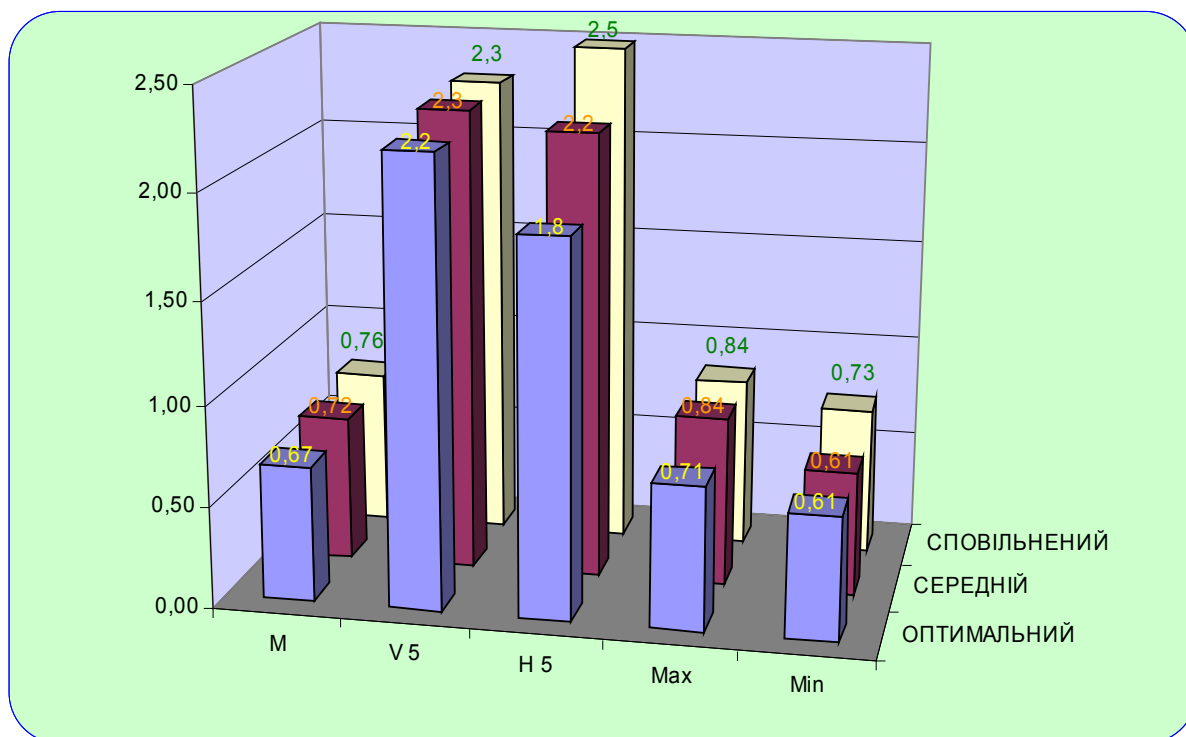

Рис. 1. Просторово-часові параметри стрільби у п'яту мішень:

M – середнє значення, *сек.*;

V – вертикальне відхилення від центру мішені, *тр (mvin)*;

H – горизонтальне відхилення від центру мішені;

Max – максимум, *сек.*;

Min – мінімум, *сек.*

Також означено тенденцію зростання часу виконання п'ятого пострілу під впливом настанови на зміну ритму стрільби у напрямку відносного збільшення часу п'ятого пострілу.

Розкрито закономірність зростання точності прицілювання у п'яту мішень чотирисекундних серій швидкісної стрільби з пістолету на

двадцять п'ять метрів по п'яти мішенях, що з'являються, за умови виконання пострілу в межах 0,61-0,71 сек.

Оптимальну темпоритмову структуру швидкісної стрільби з пістолета на двадцять п'ять метрів по п'яти мішенях, що з'являються, представлено на *рис. 2*.

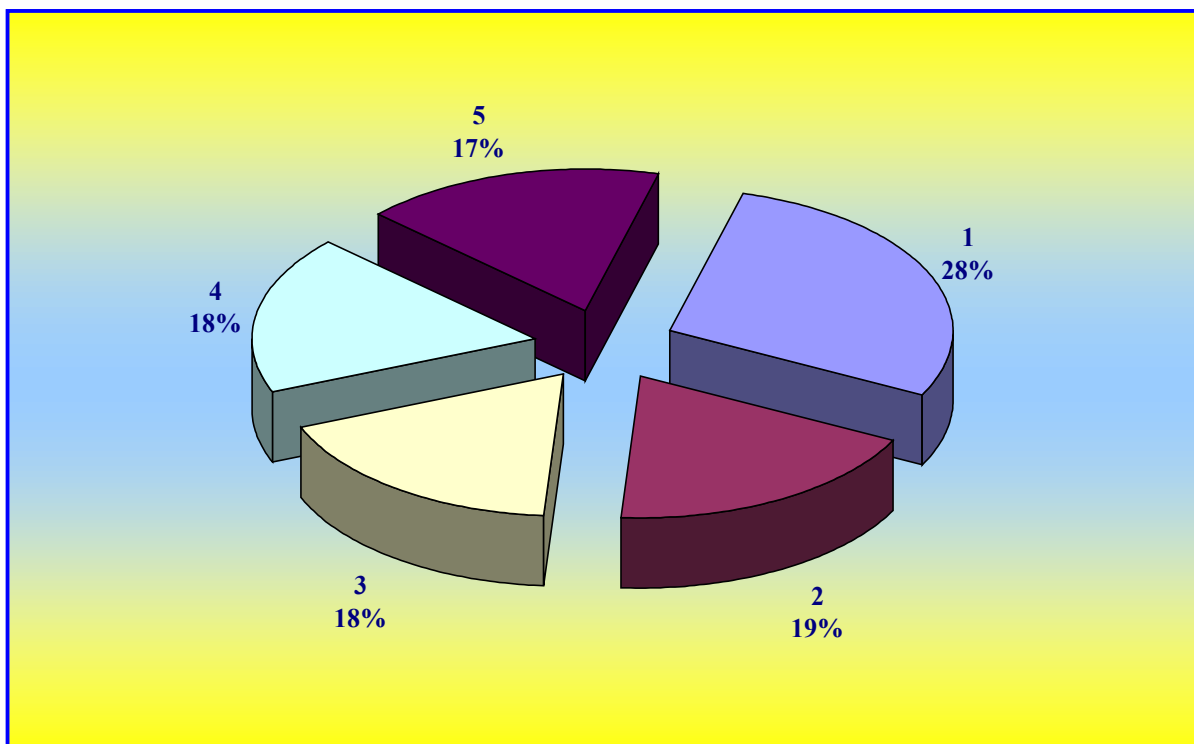

Рис. 2. Оптимальна темпоритмова структура швидкісної стрільби з пістолета на двадцять п'ять метрів по п'яти мішенях, що з'являються:

- 1; 2; 3; 4; 5 – постріли;
- 17 % – частка п'ятого пострілу від загального часу виконання чотирисекундної серії

З діаграми на рис. 2 видно, що оптимальний темп виконання п'ятого пострілу становить 16 % від індивідуального часу виконання чотирисекундної серії у швидкісній стрільбі з пістолету на 25 м по п'яти мішенях, що з'являються.

Таким чином, нами визначено: 1) тенденцію зростання часу виконання п'ятого пострілу під впливом настанови на зміну ритму

стрілби у напрямку відносного збільшення часу п'ятого пострілу; 2) взаємозв'язок між часом виконання п'ятого пострілу і точністю прицілювання у п'яту мішень; 3) закономірність підвищення точності прицілювання у п'яту мішень за 0,61-0,71 сек.

Висновки

1. В роботі розв'язано проблему точного прицілювання у швидкісній стрільбі з пістолету на двадцять п'ять метрів по п'яти мішенях, що з'являються у чотирисекундних серіях. Питання вирішено за допомогою інтерактивної моделі *RFPUA*. Призначено для науково-методичного забезпечення підготовки стрільців у олімпійській вправі *RFP*.

2. Виявлено просторово-часові параметри швидкісної стрільби з пістолету на двадцять п'ять метрів по п'яти мішенях, що з'являються в чотирисекундних серіях:

- середній час виконання чотирисекундних серій у провідних стрільців світу дорівнює *3,89 сек.*, а часовий діапазон виконання чотирисекундних серій становить *3,64 – 4,17 сек.*
- середня величина вертикальних відхилень мушки від центру п'ятої мішені $V_5 = 2,3 \text{ tp}$; середня величина горизонтальних відхилень від центру мішені $H_5 = 2,2 \text{ tp}$.
- між часом виконання п'ятого пострілу і точністю прицілювання у п'яту мішень існує статистично достовірний обернений зв'язок при $P < 0,001$.

3. Сформульовано закономірність підвищення точності прицілювання у п'яту мішень за 0,61-0,71 сек.

Рекомендації. Рекомендується виконувати п'ятий постріл за 0,61-0,71 сек.

Перспективи досліджень у даному напрямку: перспективно дослідити також оптимальний час прицілювання у першу, другу, третю і четверту мішені чотирьох, шості і восьми секундних серій.

Література

1. Заневський І.П. Задачі оптимізації в наукових дослідженнях з фізичної культури і спорту // Спортивна наука України. Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури. – Електронне наукове фахове видання: Львів, ЛДУФК, 2008, № 1, с.2-17
<http://www.nbu.gov.ua/e-journals/SNU/2008-1/Articles/08zippcs.pdf>
2. Пятков-Мельник В.Т. Стрілецько-спортивна наука України (2001-2005) // Спортивна наука України. Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури. – Електронне наукове фахове видання.: Львів, ЛДУФК, 2006. – 360 ст.;
<http://www.nbu.gov.ua/e-journals/SNU/2006-6/Articles/06pvtssu.pdf>
3. Павлюк Є.О. Суть і стан наукової проблеми підготовки спортсменів зі стрільби кульової // Спортивна наука України. Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури. – Електронне наукове фахове видання: Львів, ЛДУФК, 2009, № 3, с. 21-30;
<http://www.nbu.gov.ua/e-journals/SNU/2009-4/Articles/09peofab.pdf>
4. Рудий Р.М. Точність прицілювання стрільців-початківців у класифікаційних вправах олімпійської програми // Спортивна наука України. Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури: Електронне наукове фахове видання. – м. Львів: ЛДУФК, 2008, № 4, с. 2-11;
<http://www.sportscience.org.ua/index.php/Arhiv.html>
5. Пятков В.Т. Моделювання інтерактивних систем дистанційної реєстрації та експрес-аналізу ключових технічних дій спортсменів у змагальних умовах // Спортивна наука України. Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури. – Електронне наукове фахове видання: Львів, ЛДУФК. – 2009, № 4, с. 1-10;
<http://www.sportscience.org.ua/index.php/Arhiv.html>
<http://www.nbu.gov.ua/e-journals/SNU/2009-4/Articles/09pvtist.pdf>
6. Петрів О.С. Вдосконалення техніко-тактичної підготовки стрільців з пістолету // Спортивна наука України. Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури. – Електронне наукове фахове видання: Львів, ЛДУФК. – 2009, № 4, с. 31-38;
<http://www.sportscience.org.ua/index.php/Arhiv.html>
7. Пятков В.Т., Рудий Р.М., Петрів О.С., Магмет Т.М. Актуальні проблеми наукового забезпечення підготовки стрільців-спортсменів // Спортивна наука України. Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури. – Електронне наукове фахове видання: Львів, ЛДУФК. – 2009, № 3, с. 14-24;
<http://www.sportscience.org.ua/index.php/Arhiv.html>
8. Рудий Р.М. Удосконалення підготовки стрільців з пневматичного пістолета у класифікаційних вправах олімпійської програми // Спортивна наука України. Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури. – Електронне наукове фахове видання: Львів, ЛДУФК. – 2009, № 1, с. 26-33;
<http://www.sportscience.org.ua/index.php/Arhiv.html>
<http://www.nbu.gov.ua/e-journals/SNU/2009-1/09rrmoop.pdf>

Опубліковано 26.07.2009 р.
 26.07.2009 15:03:12